

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

89. Quædam tractabilia circa Parochum, & eius licentiam assistendi
matrimonio, ad ornatum Concilij Tridentini sess. 24. c. 1. de reformatione.
Pro quibus varij, singulares & curiosi casus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

verba conditionem important alio modo quam iure inest, & formam specialem inducunt; nam aliud est dicere si fuerint idonei, tunc enim non inducitur conditio, quia iure inest, & exprimitur modo quo inest, aliud verò si inueneris esse idoneum, quia peritur informationem fieri, quod iure non inerat, & idèd talis clausula inducit formam, & conditionem.

21. Ex his ego olim rectè interrogatus respondi, quod si Episcopus per se, vel per constitutionem Synodalem interdicit Parochis dare licentiam assistendi, nisi Sacerdotibus approbatis ab Episcopo, & Sacerdos cui data est licentia non sit ex approbatis, sit valida dicta licentia, assistentia, & matrimonium ipsum.

22. Respondi, inquam, validum id totum esse, nisi Episcopus, aut constitutio Synodalis expressè addat decretum irritans aliter gesta. Ratio est, quia id speciale statutum est in fauorem matrimonij, vt irritum non reddatur ex simplici prohibitione, sic constat ex cap. 2. ibi; licet enim contra interdictum Ecclesie ad secunda vota transire non debeat, non tamen est conueniens, vt ob id solum Sacramentum coniugij dissoluatur. Igitur quamuis Episcopus, vel Synodalis constitutio simpliciter prohibeat, dum non addit decretum irritans, matrimonium non irritabitur. Fimo amplius; nam Tridentinum *Session. 24. de matr. cap. 7.* præcipit Parochis ne inter sint vagorum matrimonio, nisi præmissa diligenti informatione, & Episcopi licentia, & tamen si Parochus his non seruatis inter sit eorum matrimonio, est validum. Ergo si coniungere aliquos matrimonio contra Concilij prohibitionem, vel dare licentiam alteri ad coniungendum absque diligentia ibi præscripta, non reddit illud irritum, à fortiori non reddet simplex Episcopi, vel Synodi prohibitio.

23. Nota hic obiter, Parochum criminofum, & infamem infamia iuris, posse assistere in matrimonio. Vnde sequitur primò, quod talis Parochus possit dare licentiam alteri Sacerdoti assistendi matrimonio, tradit Sà supra, & sequitur ex variorum doctrina.

24. Sequitur secundò, infamem criminofum, &c. posse substitui, quia Concilium solum requirit conditionem sacerdotij in substituto, & ita docet Præpositus in 3. part. *quæst. 4. de matrim. claud. dub. 14. num. 99. fol. 927.*

RESOL. LXXXIX.

Quædam practicabilia circa Parochum, & eius licentiam assistendi matrimonio, ad ornatum Concilij Tridentini sess. 24. cap. 1. de reform.

Pro quibus varijs singulares, & curiosi casus adscribuntur in corpore huius Resolutionis. Ex part. 11. tr. 3. & Misc. 3. Ref. 34.

§. 1. IN sequenti Resolutione satis explicabitur, quis veniat sub nomine Ordinarij ad assistendum matrimonio, nunc verò aliqua discutienda sunt de Parocho, & de ipsa licentia assistendi matrimonio. Et suppono quod Parochus vnus contrahentis, si in eius Parochia matrimonium celebratur, validè, & licitè matrimonio assistit. Et hoc verum censeo, etiam si Parochus extra propriam Parochiam assistat, ita contra Nauarr. *cap. 25. n. 144.* Ludouic. Lopez *1. p. institut. cap. 86. §. præterea, & 2. p. de matrim. cap. 39.* Henriquez *lib. 11. cap. 3. n. 2.* Rodriguez *p. 1. sum. cap. 2. 18. n. 5.* Zeballos *d. g. 604. num. 60.* Basil. Ponce *lib. 5. cap. 16. n. 4.*

Sup. hoc inf. ex Ref. 110. lege doctrinam §. Verum à veris Vale cl. matrimonio. Sed lege eà per totam.

20. Et post alios docet Leander *de sacram. tract. 9. disp. 7. quæst. 16.* Spino *de reser. gloss. 1. n. 4.* Sanchez *lib. 3. disp. 19. num. 8 & 14.* Conuich *disp. 27. n. 2.* Gutierrez *tractat. de matrim. cap. 62. n. 5.*

2. Ratio videtur manifesta, nam Concilium solum exigit Parochi assistentiam, non autem exigit quod in propria Parochia assistat, neque eius fini necessarium erat; cum eius assistentia vbiq; eque matrimonium celebratur clandestinè nuptie viuantur ob cuius causam assistentia Parochi à Concilio postulatur.

3. Sed difficultas est, an licitè extra propriam Parochiam assistat? Negant Salzed. *pract. cap. 73. §. undecimo, in noua editione.* Henriquez *lib. 11. cap. 3. num. 2.* Rodriguez *1. tom. sum. cap. 21. num. 7.* Basilius *Ponce dict. lib. 5. cap. 16. num. 11.* Conuich *disp. 27. dub. 2. num. 19.* Mouentur, qui possunt sponso benedicere: ergo neque eorum matrimonio assistere. Verius tamen cessante scandalo oppositum existimo cum Spino *gloss. 15. num. 42.* Sogura *Daualos director. iudic. Ecclesiæ, 2. part. cap. 11. num. 49.* Sanchez *lib. 3. disp. 19. num. 18. & 19.* Gutierrez *cap. 62. num. 6.* eo quod prædicta assistentia nullibi prohibita inueniatur, & licet sponso benedicere non possit, vt tradit Concilium *sess. 6. cap. 5. & cap. 24. sess. de reser. non inde inferitur eorum matrimonio non posse assistere, cum hæc assistentia magis vigeat, & benedictioni idonei necessariò coniuncta non sit. Verum an etiam validum sit illorum matrimonium, cui Sacerdos ex commissione Parochi assistit extra Parochiam committentis? Negant plures relati à Sanchez *lib. 3. disp. 4. num. 1.**

4. Quia est Ordinarij exercere possit, extra territorium iurisdictionem voluntariam, & delegatus inferior Princeps eam exercere nequit, vt ex *1. de offic. procons. tenent Barthol. in 1. n. 40. Causæ de Summa Trinitat. & sã. Catholic. & in dist. 1. n. 1.* Franciscus Marchio *decision. Delphinat. 117. in prima. part.*

5. Sed dicendum est similiter delegatum assistere matrimonio posse extra Parochiam committentis, ac potest committens, quia suam illi potestatem delegat, neque est vllus textus; aut ratio ex quibus hæc delegatio restricta censetur vt plurimum firmat Gutierrez *dict. cap. 62. de matrim. num. 10.* neque verum est iurisdictionem voluntariam, quam ex assistentia imitatur non posse extra locum committentis delegatum exercere; potest vtrique tum in audiendis confessionibus, tum in conferendis benedictionibus, vt probabilior fert sententia apud Sanchez *lib. 3. disput. 34. num. 2.*

6. Et tandem obserua aliquos docere, non sufficere præsentiam Parochi vnus contrahentis in Parochia alterius, sed necessariò requiri in Parochia viri præsentiam Parochi vtrius, & in Parochia femine, præsentiam Parochi femine; sed contrarium sententiam ego olim docui, & me citato nunc docet Leander *qu. 15.* & omnia superius dicta; præter Doctores citatos firmat Martinus Perez *de matrim. disput. 40. sect. 2. per totam.*

7. Nota hic etiam primò, incolas loci in quo non viget Tridentinum, non posse validè matrimonium inire absque Parocho, & testibus in loco vbi Concilium viget; secus autem dicendum est de incolis loci, in quo viget Tridentinum, & testibus in dè potest contrahere sine Parocho, & testibus in alijs locis in quibus non viget: ita contra Henríquez, Rodriguez, Syluium, & alios docet ex pluribus Leander *de Sacram. tom. 2. tract. 9. disp. 7. quæst. 11.* qui notat procedere, etiam si in fraudem legis Tridentinæ

contento in dentini proficiantur ad locum ubi non viget, vt ibi sine Parocho, & testibus contrahant.

8. Quia probabilis est, quod si prædicti incolæ bona intentione contraherent, validè contraherent, vt nuper est habitum: ergo etiam validè contrahant, quamuis cum dicta mala intentione contrahant: nam contractus non leditur ex bona, vel mala intentione. Secundo, quia dicti incolæ in tali casu vtuntur iure suo; at qui vtitur iure suo, non dicitur in fraudem legis facere: ergo.

Vide etiam Martinum Perez de matrim. disput. 39. sect. 6. per totum, & Bossium de matrim. cap. 4. §. 10. n. 18. Præpositum in 3. part. D. Thom. q. 4. de matrim. clandest. dub. 7. §. 42.

9. Nota secundo dari casus in quo valeat episcopia, quoad decretum Concilij de præsentia Parochi, & testibus: nam ego modo certum existimo Christianos habitantes in prouincijs infidelium, & in eis natos, in quibus Tridentinum non fuit promulgatum, validè contrahere absque Parocho, & testibus. Ratio est manifesta, quia decretum Tridentinum in eis prouincijs non habet vim ex defectu publicationis ab ipso Tridentino requisitæ ad idem dicendum est de Christianis captiuis, & mercatoribus, & quibuscumque alijs habitantibus in dictis prouincijs, & natis in prouincijs Christianorum, in quibus Tridentinum non est promulgatum, nec viget, quia etiam isti validè contrahunt absque Parocho, & testibus: cum Tridentinum non habeat vim in suis prouincijs, neque in prouincijs infidelium, in quibus habitant.

10. Item puto validè contrahere captiuos apud infideles sine Parocho, & testibus, quamuis ad eas regiones ducti sint post publicationem, & receptionem in sua Parochia, nec animum ibi permanendi habeant.

11. Et ita, & sequitur Leander de Sacram. tom. 2. tr. 9. disp. 7. §. 13. qui cum Sanchez, & Pontio idem putant dicendum esse de matrimonio contracto inter Christianos mercatores, qui inter infideles commorantur, mercium congregandarum (vel alia ratione) causa.

12. Nec obstat dicere, si captiuus possint in locis infidelium contrahere matrimonium absque Parocho, & testibus, quia ibi non est receptum, nec promulgatum Tridentinum decretum, certè nullis alijs legibus Ecclesiasticis ieiunij, abstinentiæ carniui, vel auditionis Sacri tenerentur, cum ibi nec receptæ, nec publicatæ sint. Respondeo diuersas esse rationes, nam vt alia Ecclesiæ leges vbiq; obligent, sic est quod sint promulgatæ in qualibet fidelium Diocesi, vel in Curia Romana: at decretum Tridentini vt obliget, specialem publicationem postulat in qualibet Parochia, vel loco habitantis. Cumque apud infideles hæc conditio deficiat in illis locis, hoc decretum nondum obligandi vires accipit, & consequenter qui in illis contrahunt, licet domicilium ibi non fixerint, non tenentur seruare solemnitatem in eodem decreto contentam, quia vt dictum est, ceteratus celebrandus est iuxta solemnitates loci contractus.

13. Et idem Præpositus, vbi supra num. 45. sic asserit; Ex his patet quid sit dicendum de Christianis captiuis à Turcis, vel commercij causa degentibus apud infideles, quos aliqui existimant non posse validè in illis terris contrahere sine Parocho, &c. si Tridentinum in loco domicilij sit receptum ante illorum captiuitatem: alij dicunt non posse, si non habeant animum permanendi, sed ex dictis patet posse quouis in loco. Ita ille.

14. Sed limitanda venit superior sententia in Tom. 11.

locis, in quibus fuit promulgatum Concilium Tridentinum, licet postea in manibus infidelium, vel hereticorum deuenierint, & sic hodie in Hollandia, vt ego alibi probaui: fideles non possunt contrahere matrimonium absque præsentia Parochi, & testibus. Et ex dictis sequitur à fortiori Iudæos, qui aliquibus in locis habitant intra terminos Paræciarum, in quibus seruatur ea Tridentini constitutio, illa non adstringi, quod etiam dicendum de infidelibus commorantibus in dominio Regum Catholicorum, in quo Tridentinum hæc in parte est receptum. Expediret tamen per civilem potestatem aliquem modum eis præscribi, quo de illorum matrimonio posset constare, quia etiam interest Reipublicæ civili, vt vitentur incommoda, quæ ex matrimonijs clandestinis nata sunt, hoc præmissis.

15. Dico primò, baptizati habentes domicilium in loco, in quo constitutio Tridentini est legitime promulgata, & exacti sunt dies triginta à publicatione, & ibi contrahunt, necessariò debent seruare formam præscriptam, vt matrimonium validè ineant est certa opinio, & apud omnes recepta, & ita docet Præpositus vbi supra num. 31.

16. Et tandem nota tertio, magnam difficultatem adesse, quam habitationem contrahentes habere debeant in Parochia, vt eos Parochus coniungere possit: Basilius Pontius nimis laxè, dicit illius Parochia, in qua etiam per transitum habitas esse tuum Parochium, vt te possit in matrimonium iungere.

17. Sed hanc sententiam tanquam improbabilem refellit Castrus Palaus, & alij communiter. Alij verò nimis strictè putant necessariò contrahi domicilium debere, vt possit Parochus illorum matrimonio assistere. Sic Rota in noui. decis. 643. num. 2. & 3. volum. 1. Segura 2. part. direct. iudic. cap. 15. num. 48. Man. Rodriguez 1. tom. sum. 2. edit. cap. 219. num. 6. Henriquez lib. 11. de matrim. cap. 3. num. 3. Spino specul. testam. gloss. 15. num. 41. Petrus de Ledema de matrim. quest. 45. art. 5. punct. 3. post dub. 4. §. dico tertio.

18. Mihi verò placet opinio media, & idèd assero non solum illum verum Parochum tui esse ad matrimonium, in cuius Parochia habes domicilium, id est habitationem animo perpetuò manendi, dum commodior non se obtulerit, sed etiam illum, in cuius Parochia decernis maiori parte anni commorari animo postmodum in proprium domicilium reuertendi, qualiter procedunt Scholastici in Vniuersitate, & Mercatores in curia, & mercenarij locantes opera, sic latè probat pluribus relatis Sanchez lib. 3. disp. 23. à num. 12. Guttier. cap. 63. de matrim. à num. 13.

19. Quibus adde Præpositum in 3. part. D. Thome quest. 4. de matrim. clandest. dub. 9. num. 58. & Bossium de matrim. cap. 4. §. 2. num. 9. Immo quoad hoc, vt valeat matrimonium inibi coram Parocho habitationis celebratum, non est opus expectare, vt maiori anni parte hi in Parochia, vel Diocesi habitent, sed statim ac animum habitandi maiori anni parte habent, incipiunt habitare, efficiuntur Parochiani, & possunt ibi omnia Sacramenta, Ordine excepto, recipere ab Ordinario, vel Parocho habitationis. Ita Gutierrez dicto cap. 63. num. 20. Augustinus Barbosa de potest. Episc. dict. alleg. 32. n. 64. & de Parochia dict. cap. 21. num. 35. Sanchez lib. 3. dict. disput. 23. num. 14. Basilius Pontius lib. 5. cap. 13. dict. §. 1. num. 4. Et ego dicto casu 13. num. 33. ob eam rationem, quod sicut ad domicilium simpliciter acquirendum, nulla requiritur temporis habitatio, sed statim ac quis incipit habitare cum animo perpetuo manendi, illud acquirit. Ita statim ac incipit

Alibi supr. in Ref. 78. §. Posset, in princip. & in alijs eius an. nor. & signat. ter ibi in §. Nec.

Sup. hoc inf. lege doctrinam per totam Ref. 112. & supra Ref. 87. §. Notandum est hic obiter.

Sup. his scholasticis lege doctrinam per totam Ref. 112. & supra Ref. 87. §. Notandum est hic obiter.

quis habitare, animum habens habitandi non ad modicum, sed ad longum tempus, contrahit, seu acquirit quasi domicilium, & efficitur quasi incola, & Parochianus.

20. Et idem ex Barbosa Bossius *ubi supra* §. 10. n. 18. testatur, Sacram Congregationem in Senen. 17. Maij 1610. declarasse validum fuisse matrimonium cuiusdam iuuenis cum meretrice, qui dubitauerat illud in propria Ciuitate contrahere, adhibendo Concilij Tridentini solemnitates; eo quod iuuenis parentes impedimentum eidem facile facturi erant, & propterea ad Urbem Romam se transtulerunt, & coram testibus, & Parocho in Parochia, in qua aliquantulum morati erant, contraxerunt per verba de presenti.

RESOL. XC.

Quinam sub nomine Ordinarij comprehendantur ad ornatum Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reformatione, & aliorum textuum & Canonum?

Et docetur Episcopum, & Archiepiscopum, in sua Diocesi, & aliquando comparatione suffraganeorum; Cardinale Pontificis in Prouincia sua legationis; Capitulum Sede vacante, seu eius Vicarium; Abbates Ecclesie nullo Episcopo subiecta, omnes predictos comprehensos esse sub nomine Ordinarij.

Et an Vicarius generalis Episcopi, vel prouisor dicendum sit Ordinarius?

Et quid de Vicariis forensibus?

Et an vi Vicarius generalis queat per se assistere matrimonio, etiam debet esse Sacerdos?

Et quid de Parocho?

Et quid est sentiendum de Abbatibus Commendatariis perpetue Abbacia, habentibus iura Episcopalia, vt est Abbatia Farfensis, &c.

Et an Magister Scholae Salmantini respectu Scholasticorum, qui in Matricula scripti sunt, an sit Ordinarius eorumdem Scholasticorum, possitque valide assistere eorum matrimonijs, & alijs assistendi licentiam dare? Ex part. 1. n. 3. & Misc. 3. Ref. 35.

Sup. hac generali quest. §. 1. DE hac questione late agit Antonius Gomez in Bullam Cruciatam per cap. 4. per totum, omnes vero conueniunt Episcopum, vel Archiepiscopum in sua Diocesi esse ordinarium, non tamen comparatione subditorum suffraganeorum, quia comparatione horum ordinarius non est nisi in casibus specialibus, vt deciditur *cap. pastoralis in princ. de offic. ordinarij*. Casus autem speciales sunt primò, si actù visitaret suffraganeos; etenim eo tempore ordinarius censetur teste Henriquez *lib. 19. cap. 13. num. 3. Sanchez lib. 3. disp. 28. num. 3. & 4. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 25. sect. 1. n. 14. Coninch. de marr. disp. 27. num. 17.* Secundo extra tempus visitationis denegata ab Episcopo licentia, fueritque causa ad Archiepiscopum per appellationem deuoluta: tunc enim causa cognita & sententia prolata, cui locus appellationi non sit, poterit eo matrimonio assistere, vel licentiam concedere, sicut resoluit Spino *de testam. gloss. 15. num. 39.* Segura *direct. iudic. Eccl. sust. 2. part. cap. 15. num. 50.* alijs relatis Sanchez *lib. 3. disp. 28. num. 4.* Gutierrez *de matrim. cap. 66. num. 3.* Deinde censetur ordinarius Cardinalis respectu subditorum Ecclesie sui tituli, quia habet iurisdictionem quasi Episcopalem ex *textu in cap. bis qua, de maiorit. & obedient. & tradunt Nauarrus lib. 4. consil. iij. de sponsal. cons. 47. alijs iij. de clandestin. desponsat. cons. 14. num. 1.* Sanchez *dict. disp. 28. n. 7.* Gutierrez *cap. 66.*

Sup. hoc in tom. 9. tr. 7. Ref. 50.

num. 9. Item sunt ordinarij omnes Legati Pontifici potest Episcopus, vt probat Sanchez n. 8. Gutierrez *1. 10. & lib. 1. canonic. quest. cap. 11. num. 6.* Coninch. *disp. 27. dub. 2. n. 16.* Præterea censeri ordinarium capitulum Sede vacante, seu eius Vicarius resoluunt Coninch. n. 17. Gutierrez *dicto cap. 66. n. 5.* Sanchez *lib. 3. loco allegato;* & alij communiter. Item ordinarius censetur Abbas Ecclesie nulli Episcopo subiecte, vt colligitur ex *cap. Ioannes de testament. & tradit Henriquez lib. 11. de marr. cap. 3. n. 4.* Petrus de Ledesma *de matrim. quest. 45. art. 5. punct. 3. p. n. d. ante d. d. Sanchez dict. disp. 28. n. 6.* Gutierrez *cap. 66. n. 6.* Denique omnes illi, qui iurisdictionem quasi Episcopalem habent comparatione subditorum ordinarij censentur, vt bene conprobant Sanchez, Gutierrez, & Coninch. *loc. alleg.*

2. An vero Vicarius Episcopi Generalis in Hispania Prouisor dicendus sit ordinarius, negat Gomez, *ubi supra* num. 21. & Sotus in 4. disp. 28. quest. 4. art. 3. verbo circa concessiones, Petrus de Ledesma *lib. 1. quest. 45. de matrim. art. 5. punct. 3. dub. 4.* & idem asserunt, seclusa speciali commissione, quod non possit assistere matrimonio, nec Sacerdoti licentiam concedere. Mihi verò placet contraria sententia, quam tuetur Petrus Henriquez *lib. 11. cap. 3. num. 4. Sanchez lib. 3. disp. 29. num. 18.* Gutierrez *Canon. quest. lib. 1. cap. 19. num. 13. & tract. de matrim. cap. 66. num. 12. & cap. 69. num. 9.* Coninch. *disp. 27. dub. 2. num. 17.* Layman. *lib. 5. Sum. tract. 10. part. cap. 1. n. 5.* Basil. Pont. *lib. 5. cap. 11. n. 1.* Galpat. Harudo *disp. 5. de marr. d. ff. 9. num. 32.*

3. Et ratio est, quia ordinarius est qui habet iurisdictionem ordinariam, & iurisdictione ordinaria est, quæ vel lege, vel consuetudine conceditur, & habetur *l. 1. l. & quia ff. de iur. iudic. l. 1. l. 2. Cod. de officio eius, qui vicem alterius gerit. cap. iudicibus §. 2. quest. 6.* ibi ordinarij verò sunt, qui ab Apost. & Ecclesiasticis, vel ab Imper. vt licentias legitimam potestatem accipiunt *cap. 1. & cap. conueniente, de officio Ordinarij, & alijs capitulis eodem tit. in Decretalibus, & in 6.* quare cum Episcopus dum Vicarium constituit generalem, ei non conferat iurisdictionem, sed supposita electione, & constitutione in Vicarium Generalem ei à Canone tribuatur, vt constat ex dicto *cap. licet, & ibi Gloss. & s. r. inueniens de officio Vicarij in 6. verè, & proprie est ordinarius, & consequenter vigore Tridentini potest assistere, & alteri licentiam assistendi matrimonio concedere.*

4. Nec obstat dicere, quod inquit Tridentinum *sess. 24. cap. 20. de reformat.* cognitionem causarum matrimonialium ad solum Episcopum pertinere, potestatis eius Vicarium excludens. Respondet, quod estò asserat ad solos Episcopos pertinere causarum matrimonialium cognitionem, non obinde Vicarium excludit; oportebat namque expresse illum excludere, vt factum est *sess. 24. cap. 6. ibi*, eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum, sicuti annotat Flamin. *lib. 3. de rescript. benefic. quest. 12. num. 20. & 21.* Sanchez *lib. 3. disp. 29. num. 16.* Gutierrez *cap. 69. n. 7.* Adde etiam ratione Vicariatus non debere causas matrimoniales Vicarius Episcopi cognoscere, adhuc non inferret valide assistere matrimonio non potest siquidem Parochus causas matrimoniales non cognoscit, & tamen valide assistit, & licentiam concedit, quia est ordinarius.

5. Hinc notandum est, quoties in aliquo decreto mentio fit ordinarij, nisi subiecta materia aliud poscat, intelligi non tantum Episcopum, sed omnes habentes iurisdictionem ordinariam; quæ com-